

Länsstyrelsen
Västerbotten

Datum
2021-05-03

Ärendebeteckning
100-1784-2021
Arkivbeteckning

1(4)

Finansdepartementet
Avdelningen för offentlig förvaltning
Kommunenheten

Yttrande med anledning av promemorian *Tillfälligt statsbidrag till vissa kommuner och regioner för kommunala åtgärder för en ekonomi i balans*

Ert dnr Fi2021/00551

Regeringskansliet (Finansdepartementet) har anmodat Länsstyrelsen i Västerbotten att yttra sig med anledning av ovanstående promemoria.

Inledning

Den utmaning som promemorian adresserar – små och krympande kommuners svåra ekonomiska situation – är i högsta grad reell och synnerligen brådskande att komma till rätta med.

Samtidigt som Sveriges befolkning som helhet ökar, är den långsiktiga trenden att en stor del av landets kommuner tappar invånare. Eftersom invånarna i dessa kommuner som regel dessutom blir allt äldre, och det främst är människor i arbetande ålder som lämnar de mindre kommunerna, rubbas försörjningskvoten på många ställen. I stora delar av landet ska allt färre försörja allt fler vilket både innebär att dessa kommuners kostnader stiger, men minst lika viktigt: att skatteintäkterna per capita sjunker. I följd minskade befolkningen i 123 av landets 290 kommuner (42 procent).

Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att detta är kommuner som i decennier bidragit – och alltjämt bidrar – till Sveriges utveckling och välstånd, genom naturresurser, energiproduktion, viktig industri och inte minst unga människor som fått sin grundläggande utbildning i dessa kommuner. Det är mot denna bakgrund fullt rimligt att det utgår ett temporärt statligt stöd till dessa kommuner, utöver det som utjämningsystemet omfördelar.

För att få en god befolkningsammansättning och en hållbar egen skattekraft i dessa kommuner behövs emellertid helt andra, långsiktiga åtgärder övervägas, exempelvis nya skattebaser eller att statliga skatteintäkter som genereras från verksamheter i dessa kommuner öronmärks och går tillbaka till dem. Sedan behövs investeringar i bredband, bostäder, utbildning, service och kultur m.m. för att skapa attraktivitet för barnfamiljer att stanna eller flytta dit om man söker det som mindre kommuner har att erbjuda.

Förslagspromemorian är tämligen kortfattad, inte minst vad gäller vad det är för typ av åtgärder medlen avser stödja, och på vilket sätt dessa är tänkta att bidra till en ekonomi i balans på kort och lång sikt. Promemorian handlar i huvudsak om proceduren för att fördela pengarna. Länsstyrelsens i Västerbotten synpunkter får därför betraktas i ljuset av detta.

Förslag (3.2):

En delegation för kommunal ekonomi i balans inrättas som ett särskilt beslutsorgan inom Kammarkollegiet.

Länsstyrelsens synpunkter:

Länsstyrelsen tillstyrker att en fristående delegation inom Kammarkollegiet inrättas. Det är i sammanhanget viktigt att de fem ledamöterna väljs noggrant med avseende på kompetens och erfarenheter. Delegationen behöver också ett kvalificerat utrednings- och handläggarsöd som kan pröva och värdera de förslag som kommer in på ett adekvat sätt.

Förslag (3.3):

Bidrag ska få ges till en kommun eller region som vid utgången av 2019 hade en svag ekonomi och som har behov av att inom sin verksamhet vidta en eller flera omstrukturerings- eller effektiviseringsåtgärder som främjar en ekonomi i balans och en god ekonomisk hushållning.

Länsstyrelsens synpunkter:

Ett tillfälligt bidrag till vissa kommuner och regioner med svag ekonomi, för omstrukturerings- eller effektiviseringsåtgärder inom sin verksamhet, kan vara ett sätt att stödja deras väg mot en ekonomi i balans och en god ekonomisk hushållning. Det krävs dock helt andra – och mer långsiktiga åtgärder – för att dessa kommuner ska få en långsiktigt hållbar egen skattekraft (se sista stycket förra sidan). Bidrag bör emellertid inte få ges för sådana åtgärder som kommunen eller regionen fått annat statligt bidrag för.

Kriterierna för att söka stödet är rimliga, men formuleringen bör ändras till ”Det redovisade balanskravsresultatet var negativt **eller noll** i minst två år under perioden 2015–2019”. Detta då en kommun kan ha haft ett negativt resultat efter balanskravsjusteringar och därmed tvingats nyttja resultatutjämningsreserven för att täcka underskott, men genom det kunna redovisa ett balanskravsunderskott som varit noll.

Förslag (3.4):

Det ska krävas att en ansökan om bidrag är skriftlig och ges in till Delegationen för kommunal ekonomi i balans senast vid den tidpunkt som delegationen beslutar/.../.

Länsstyrelsens synpunkter:

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget, liksom förslaget om vilka delar en ansökan ska innehålla.

Förslag (3.5):

Om den sökande inte lämnar de uppgifter som krävs, ska denne ges tillfälle att inom en viss tid komplettera ansökan /.../.

Länsstyrelsens synpunkter:

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om att det ska finnas en möjlighet att – efter anmodan – komplettera ansökan. För att delegationen på ett ändamålsenligt sätt ska kunna bedöma ansökningarnas relevans och kvalitet krävs, som länsstyrelsen redan framhållit, en hög kompetens både hos delegationens ledamöter och hos dess administrativa stöd.

Förslag (3.6):

Vid fördelning av statsbidrag ska Delegationen för kommunal ekonomi i balans prioritera de kommuner eller regioner som har en skattesats som överstiger den genomsnittliga kommunala respektive regionala skattesatsen för riket.

Länsstyrelsens synpunkter:

Skattesatsen kan vara en aspekt att väga in i fördelningsbeslutet, men först efter det att en adekvat värdering gjorts av ansökningarnas relevans och kvalitet. Det hade dock varit önskvärt om detta avsnitt innehållit fler överväganden och skäl till att just skattesatsen bör vara huvudsaklig prioriteringsgrund vid fördelning av statsbidrag.

Förslag (3.7):

I ett beslut om bidrag ska Delegationen för kommunal ekonomi i balans ange /.../.

Länsstyrelsens synpunkter:

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget med följande tillägg:

Den avslutande formuleringen ”Bidraget bör kunna ges som hel- eller delfinansiering av åtgärderna och beviljas i mån av tillgång på medel” skapar sannolikt en oro hos många kommuner. Ett tänkbart scenario skulle kunna vara att medel beviljas, kommunerna genomför åtgärder och upparbetar kostnader, och när slutbetalningen sedan ska göras har staten inte avsatt tillräckliga medel, och lämnar därmed utsatta kommuner och regioner i en ännu värre situation. Erfarenheterna av Migrationsverkets agerande åren efter flyktingkrisen har etsat sig fast hos många av våra mindre kommuner.

Förslag (3.8):

Det ska krävas att den som har beviljats bidrag senast vid den tidpunkt och på det sätt som anges i beslutet ska ge in redovisning till Delegationen för kommunal ekonomi i balans /.../.

Länsstyrelsens synpunkter:

Det bör övervägas om inte delredovisningar också bör förenas med delutbetalningar. Då stödet troligen kommer att omfatta några miljoner kronor per år innebär det en belastning på små kommuners likviditet, även om det rent bokföringsmässigt inte belastar resultatet.

De föreslagna kraven på ansökan och redovisning framstår som rimliga, *men* det är samtidigt viktigt att de inte innebär en allt för stor administrativ börda då kommuner med mycket svag ekonomi också har begränsad administrativ kapacitet. Ett scenario som till varje pris måste undvikas är att de allra mest utsatta kommunerna inte ansöker om stödet för att de helt enkelt saknar den nödvändiga administrativa kapaciteten.

Förslag (3.9):

Bidrag ska betalas ut av Kammarkollegiet /.../.

Länsstyrelsens synpunkter:

Se Länsstyrelsens synpunkter under punkten 3.8.

Förslag (3.10):

Delegationen för kommunal ekonomi i balans ska kunna besluta att ett bidrag helt eller delvis inte ska betalas ut om bidraget av något skäl har beviljats på felaktig grund eller /.../.

Länsstyrelsens synpunkter:

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget.

Förslag (4):

Förordningen om tillfälligt statsbidrag för kommunala åtgärder för en ekonomi i balans ska träda i kraft den 1 augusti 2021 och upphöra vid utgången av 2024.

Länsstyrelsens synpunkter:

Länsstyrelsen har inget att erinra mot förslaget.

Avsnitt 5 (Konsekvenser):

Länsstyrelsen har inga synpunkter på konsekvensbeskrivningen mer än att myndigheten delar promemorians uppfattning att fördelning av stödet utifrån invånarantal inte är lämpligt, då utvecklingsarbete rimligen kostar ungefär lika mycket oavsett kommunstorlek.

Vi vill avslutningsvis lägga till att landets länsstyrelser bör ses som en viktig resurs i denna typ av frågor. Länsstyrelserna har ett stort kunnande om sina respektive läns kommuner och deras utveckling på lång och kort sikt. Länsstyrelserna skulle därför kunna användas som ett kunskapsstöd i sådana processer på samma sätt som vid etableringen av nya servicekontor etc.

Detta yttrande har fastställts av landshövding Helene Hellmark Knutsson efter föredragning av länsrådet Lars Lustig

Helene Hellmark Knutsson
Landshövding

Lars Lustig
Länsråd